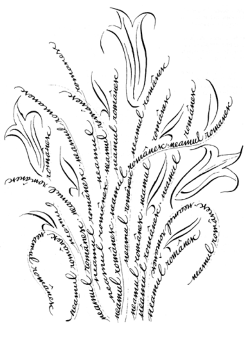
GEORGE RACOVEANU

OMENIA ŞI FRUMUSEȚEA CEA DINTÂI

PREDANIA

artri

GEORGE
RACOVEANU

OMENIA
ŞI FRUMUSEȚEA CEA DINTÂI

PREDANIA

OMENIA ŞI FRUMUSEȚEA CEA DINTÂI

Omenia, expresie verbală a unei noțiuni colective, a dat întotdeauna de lucru lexicografilor când au încercat să traducă, convenabil, cuvântul. Fiindcă a traduce cuvântul omenie prin ospitalitate, prin onestitate, prin onorabilitate, prin cuviință, prin bunătate ori, pur şi simplu, prin umanitate, înseamnează a-l traduce numai în parte. Ca realitate, ca document de viață, omenia este un tot unitar, constând din numeroase componente esențiale. Omenia nu este o anumită virtute, ci o adevărată antologie, un buchet de flori ale sufletului. Iubire de străini, ținerea cuvântului dat, sentimentul onoarei, dispoziție de jertfă, spiritul dreptății, mărinimie, modestie, credință în Dumnezeu – toate acestea sânt podoabele omeniei.

Străinul călător, care vine la tine flămând şi ostenit, trebuie primit cu dragoste de părinte: Când vine la tine străinul, întâmpină-l ca un părinte. Sau: Pe străin nu-l îndepărta de la casa ta ‘nainte de a-l îndestula. Pentru Român este străin nu numai omul de alt neam, ci şi omul necunoscut lui.

IUBIREA DE OASPEȚI

I

Dintre virtuțile omeniei Româneşti, cel mai des numită este IUBIREA DE OASPEȚI. Este adevărat că „a omeni" pe cineva însemnează a-l primi cu inimă deschisă, a-l ospăta şi a-i da cinstea cuvenită omului. Cu aceasta însă nu s'a spus prea mult despre omenie. Iubirea de oaspeți nu este o virtute exclusiv Românească: toate popoarele pământului se dovedesc, mai mult sau mai puțin, ospitaliere. Ceea ce caracterizează ospitalitatea Românească este iubirea de străini. În casa Românului, străinul, nu ai casei, primeşte ce e mai bun. „Iubirea de străini" – spune poporul – „dar dumnezeiesc." Străinul călător, care vine la tine flămând şi ostenit, trebuie primit cu dragoste de părinte: „Când vine la tine străinul, întâmpină-l ca un părinte." Sau: „Pe străin nu-l îndepărta de la casa ta 'nainte de a-l îndestula." Pentru Român este străin nu numai omul de alt neam, ci şi omul necunoscut lui. Străin poate fi Italianul, Germanul, Bulgarul, ca şi „frătutele" din Banat (pluralul: frătuți) ori „Ungureanul" (Român din Transilvania).

Cineva s'ar putea întreba dacă nu cumva în această revărsare de dragoste a Românului față de omul necunoscut nu se pot identifica urmele unei explicabile vanități omeneşti. Cine a cunoscut însă bucuria care inunda sufletul gazdei când vedea pe străin mulțumit, nu poate avea pentru faptă decât un răspuns: setea omului lui Dumnezeu de a se devota tocmai celui fără cunoscuți, fără aşezare, fără cămin, e pricina bucuriei, care nu e aici decât semnul neîndoielnic al harului.

Un semn sigur al omeniei este ȚINEREA CUVÂNTULUI DAT. „Fii totdeauna om pe cuvântul căruia poți zidi" – spun legile omeniei. Din ele s'a inspirat cântecul poporan: „Furnica, de e furnică, lighioana micuțică, la trup mare, la cap mică, se târăşte pe pământ, şi se ține de cuvânt. Dar noi, oameni botezați, de cuvânt c'am fost lăsați!" La omul de omenie, ținerea de cuvânt îmbracă haină religioasă: „Pe unde iese vorba, şi sufletul!" De aceea pune el mare preț pe cumpănirea oricărui cuvânt, fiindcă: „Vorba când a ieşit din gură, n'o mai poți ajunge nici cu armăsarul, nici cu ogarul." În consecință, sfatul: „Ține-ți limba-n gură ca-n temniță." Zăbava la vorbire ar fi indicată omului de Dumnezeu chiar de la Creație: „Dumnezeu a dat omului două urechi şi numai o limbă; ca mai mult să audă, decât să spună." Pentru vorbire există, de altfel, numai o justificare: „Ori taci, ori spune ceva mai bun decât tăcerea."

FACEREA DE BINE Binele făcut de ochii lumii – binele cu zurgălăi – nu-şi merită numele. Facerea de bine numai atunci îşi merită numele când nu e cu socoteală ascunsă; când nu e făcută cu scop de câştig. Poporul spune: „Fă binele şi dă-l pe apă." Nu-ți poți face griji cu soarta lui: undeva va trage el la mal şi va da roade. Omul de omenie face binele şi uită că l-a făcut: „Când dăruieşti, uită; când ți se dăruieşte, nu uita, în veac." Mila nu cunoaşte deosebire între buni şi răi: „Milostiv cu cel rău de eşti, omenia cinsteşti."

MĂRINIMIA Cel care nu e în stare să uite răul pe care i l-a făcut altul şi abia aşteaptă să-şi vadă adversarul la greu, ca să-i răsplătească răul cu rău, e un om mic, om pământesc. Un astfel de om nu se poate socoti în rân-

dul oamenilor de omenie. Omul de omenie are inimă mare: „Când îți cade-n mână potrivnicul tău" – spune el – „nu gândi la pedepsirea lui, ci la îndestularea lui şi la îndreptarea lui." Şi iarăşi: „Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate." Inima omului de omenie e logodită cu iertarea: „Iertarea poartă-o-n sân, ca s'o ai la îndemână," spune omenia. Capacitatea de a ierta îl înnobilează pe om: „Cel puternic, când iartă, atunci puternic s'arată."

SPIRTUL DREPTĂȚII Omul de omenie este încredințat că: „Slujitor al dreptății de vei rămânea, nici înaintea lui Dumnezeu frică vei avea; că Dumnezeu dreptatea este." Om drept, cu adevărat, nu este întotdeauna cel care nu lucrează nedreptatea; că unii n'au fost în situația de a face nedreptate: „Nu oricine, nelucrând nedreptatea, e drept; ci acela care poate face nedreptatea, dar n'o face, acela drept se socoteşte." Omul de omenie nu se supune legii numai „fiindcă e lege" (Pascal). Dreptatea legală poate, în anumite împrejurări, să devină fără noimă şi păgubitoare. Aşadar: nu legalitate, ci „dreptatea nedreaptă". Criteriul? Iată-l: „Ține-te de legea care te sfătuieşte spre calea omeniei."

DISPOZIȚIA DE JERTFĂ Nu e vorba numai de jertfă de timp, de muncă, de bani; ci chiar de gătirea de a-ți pune capul pentru altul: „Binele pe care ți l-a făcut chezaşul tău" – spune omenia – „nu-l uita nicicând; că el pentru tine capul şi-a pus."

ÎNFRÂNAREA Desfrânarea fiind duşmanul de moarte al omeniei, înfrânarea nu poate lipsi din panoplia virtuților acesteia. Experiența poporului ştie că: „Frâul când slăbeşte, în prăpastie te trânteşte." Ca să poate fi

de folos, însă, înfrânarea trebuie practicată de timpuriu, fiindcă: „Înfrânarea la bătrânețe, nici o laudă; că nu omul se înfrânează, ci neputința lui îl arată a fi înfrânat.” Despre pofta de mâncare ațâțată de băutură: „Omul de va bea, ca porcul va mânca.” Despre înfrânarea pasiunilor: „Acela e stăpân mare, care-şi stăpâneşte patimile sale rele.”

MODESTIA „Orice faptă vrednică de laudă vei săvârşi” – spune înțelepciunea poporului – „nu arăta a o fi săvârşit tu: lasă să vorbească fapta pentru tine.” Despre îmbrăcămintea menită să te arate om de seamă: „Nu haina să te cinstească, ci tu să cinsteşti haina.”

ONOAREA Onoarea este temelia încrederii între oameni. Omul de omenie nu-şi pătează onoarea, chiar dacă în joc e viața lui: „Luptă şi nu fi niciodată mişel; e mai bine să cazi luptând pe drumul onoarei, decât să învingi printr'o mişelie.” Duşmanul onoarei este ruşinea: „Omul de omenie nu se teme de alta, fără numai de ruşine.”

UMILINȚA Umilința înfrânează, însă nu stă-n calea iubirii de onoare. Din respect față de chipul lui Dumnezeu în el, omul vrea să evite exagerate exigențe de onoare. Umilința cu orgoliul nu pot locui împreună: „Cel umil cu cel mândru nu se pot vedea unul pe altul; că unul se uită la pământ, altul la cer” – spune poporul. Despre orgoliul de a fi de neam mare: „Nu cel de neam mare e de cinstire vrednic, ci cel ce se dovedeşte a fi vrednic de neam mare, acela e de cinstire vrednic.”

CREDINȚA ÎN DUMNEZEU Cununa tuturor virtuților omeniei este credința în Dumnezeu. Om de ome-

nie fără credință-n Dumnezeu nu s'a dovedit nicicând. Omul de omenie ştie că: „Unde voieşte Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii." Dar aceasta nu după socoteala noastră, ci după purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „Pronia dumnezeiască întrece socoteala muritorească." Omul de omenie e încredințat că: „Spre pedepsirea noastră, Dumnezeu ne dă uneori stăpâni cumpliți." Pentru aceea se cuvine să: „Mulțumim lui Dumnezeu şi de bine şi de rău." Ce ne dăruieşte Dumnezeu, nu ne poate lua omul. Dar în aşteptarea darurilor de sus, omul trebuie să activeze, spre a fi vrednic de dar: „Dumnezeu îți dă, dar în traistă nu-ți bagă."
Şi, ca să încheiem cu câteva zicale chiar despre omenie: „Omul lipsit de omenie, pe oricine întâlneşte, prihăneşte." Locul omeniei în domeniul harurilor: „Îmbrățişarea, semn al dragostei; dragostea, semn al milei; mila, semn al omeniei; iară omenia, dovedirea credinței."

Omul de omenie nu s'a eliberat de subt legile onoarei omeneşti. Când el spune că nu se teme de altceva, fără numai de ruşine, este aci vorba nu numai de fapta de ruşine pe care ar săvârşi-o el însuşi; ci şi de ruşinarea lui venită prin altul. Căci omul de omenie nu se lasă pălmuit.

IUBIREA DE STRĂINI

II

Omenia îşi are rădăcinile în învățătura Evangheliei; de aici îşi trage seva. În iubirea de străini a omului de omenie se oglindeşte îndemnul Apostolului: „Fraților, iubirea de streini să nu uitați: că prin aceasta unii, neştiind, sălăşluit-au îngeri." /Evrei XIII, 2/ Împotriva călcării cuvântului dat: „Şi rog pre voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți aceeaşi să grăiți." /I Corintheni I, 10/ Sau: „Drept aceea, lepădând minciuna, grăiți adevărul fieştecarele cu aproapele lui." /Efeseni IV, 25/ Despre celelalte virtuți: „Încolo, fraților, câte sânt adevărate, câte sânt de cinste, câte sânt drepte, câte sânt curate, câte sânt iubite, câte sânt cu bună faimă, orice bună-săvârşire şi orice laudă, acestea să gândiți." /Filippiseni IV, 8/ În sfârşit, îndemnul: „Cele de sus cugetați, nu cele de pre pământ." /Colasseni III, 2/

Omul care a izbutit să se supună poruncii de a nu sta împotrivă celui rău („non resistere malo”) pluteşte pe alte înălțimi. Împotriva violenței el nu-şi mai îngăduie altă ripostă fără numai cea dată de Hristos: „Dacă am grăit rău, mărturiseşte pentru rău; iar dacă bine, pentru ce mă bați?”

VIAȚA ÎN HRISTOS III

Omenia însă nu se acoperă, fără rest, cu viața lui Hristos. Omul de omenie nu se identifică cu omul nou al Evangheliei. Omul care poate spune despre sine: „Că mie a viețui este Hristos, şi a muri dobândă.” /Filippiseni I, 21/ Omul care într’adevăr „în Hristos s’a îmbrăcat” se mişcă pe alt plan spiritual decât omul de omenie. Pe omul nou al Evangheliei nu-l mai abate din drum nici nedreptatea, nici ofensa, nici amenințarea, nici lovirea. Omul care la toate amenințările poate răspunde tiranului: „Mă ameninți cu exilul… dar care e patria mea? Eu mă simt tot aşa de bine oriunde pe acest pământ, care nu e al meu, după cum nici al tău; de confiscat, nu-mi poți confisca altceva afară de cele câteva cărți pe care le posed; cât despre moarte, ea nu poate decât să grăbească unirea mea cu Domnul şi Mântuitorul meu, după care suspin” – omul acesta a biruit toate dificultățile. Omul care a izbutit să se supună poruncii de a nu sta împotrivă celui rău (non resistere malo) pluteşte pe alte înălțimi. Împotriva violenței el nu-şi mai îngăduie altă ripostă fără numai cea dată de Hristos: „Dacă am grăit rău, mărturiseşte pentru rău; iar dacă bine, pentru ce mă bați?” /Ioánn XVIII, 23/

Viața în Hristos, viață care depăşeşte proporțiile naturii noastre, care nesocoteşte drepturile şi înfruntă energiile ei şi care nu e reclamată de nevoile ei, a cunoscut-o omenirea de-atâtea ori de-a lungul veacurilor. E lung şirul aşa-ziselor „scoateri din istorie.” Toate sânt însă cazuri individuale. Popoare întregi n’au atins niciodată această culme.

Partizanii violenței fizice în slujba cauzelor mari uită că omul nu are dreptul să judece „sub specie aeternitatis," fiindcă atunci își poate îngădui orice. Uită că omul nu are alt drept decât acela de a împlini Poruncile date lui spre urmare. Şi pentru creştini porunca este: NON RESISTERE MALO!

IV

OMENIE ȘI VIOLENȚĂ

Cu porunca de a nu sta împotrivă celui rău /Matthéi V, 39/ am ajuns la sâmburele temei noastre generale: omenie şi violenţă. Porunca Evangheliei împotriva violenţei fizice este clară; iar contextul nu lasă nici o posibilitate de escamotare. Te sileşte un nebun să-l întovărăşeşti o milă de cale? Mergi cu el două, chiar dacă n-ai timp pentru asta. Vrea cineva să se judece cu tine spre a-ţi lua haina ta? Lasă-i lui şi cămaşa. Te loveşte careva peste obrazul drept? Întoarce-i pentru lovire şi pe cel stâng. /Matthéi V, 39-41/

Un singur fapt relatat de Evanghelie ar putea să pară celui neprevenit că dezice nu numai porunca limpede a non-violenţei, ci întreg spiritul învăţăturii evanghelice: biciuirea de la Templu. „Şi au intrat Iisus în biserica lui Dumnezeu, şi au scos pre toţi carii vindeau şi cumpărau în biserică, şi mesele schimbătorilor de bani au răsturnat, şi scaunele vânzătorilor de porumbei. Şi au zis lor: Scris este: Casa mea casă de rugăciune se va chema; dară voi o aţi făcut peşteră tâlharilor." /Matthéi XXI, 12-13/ Pe acest fapt petrecut la Templu îşi construiesc unii creştini justificarea violenţei fizice. Atunci când nu interese personale sânt în joc – spun ei – ci interese de ordin general, interesele comunităţii (de dragoste ori de destin), biciul ori sabia din mâna ta sânt sfinţite prin însuşi zelul tău dezinteresat. Toţi aceştia trec cu vederea un fapt esenţial, anume că cel care a biciuit pângăritorii Templului era Dumnezeu: „Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat… de-o-fiinţă cu Tatăl… prin Carele toate s'au făcut." Uită aşadar că între El şi noi, oamenii, e deosebire. Uită că

înainte de a fi pedepsit pe păcătoşii de la Templu „toate le zidise," iară după fapta de la Templu, El, stăpânul materiei, înviase din mormânt cu trupul, fără să strice sigiliile mormântului.
Partizanii violenței fizice în slujba cauzelor mari uită că omul nu are dreptul să judece „sub specie aeternitatis," fiindcă atunci îşi poate îngădui orice. Uită că omul nu are alt drept decât acela de a împlini poruncile date lui spre urmare. Şi pentru creştini porunca este: „non resistere malo!"Bogate sânt interpretările poruncii non-violenței. Peste toată ascuțimea şi strălucirea lor rămâne, limpede, adevărul că împlinirea acestor porunci este privilegiul câtorva aleşi; privilegiul acelora despre care imnele Bisericii creştine a Răsăritului spun că „patria şi rudenia au lăsat"; privilegiul celor care s'au liberat din cătuşele onoarei şi a tot ce este pământesc în noi.

Două sânt posibilitățile de a te desprinde din legăturile patriei şi rudeniei: supranaturalizarea (prin câştigarea harului) sau denaturalizarea (prin agonisirea blestemului). Prima e sfințenia. Ea cinsteşte neamul omenesc. A doua – denaturalizarea – este degradarea chipului de om. Făpturile care țin de această categorie se simt bine oriunde cerințele lor trupeşti le sânt satisfăcute. Pentru aceasta sânt gata, oricând, să lepede: credință, onoare, omenie. Pe aceste viețuitoare poporul Românesc le-a numit „pălămidă țigănească."
Omul de omenie nu s'a eliberat de subt legile onoarei omeneşti. Când el spune că „nu se teme de altceva, fără numai de ruşine," este aci vorba nu numai de fapta de ruşine pe care ar săvârşi-o el însuşi, ci şi de ruşinarea lui venită prin altul. Căci „omul de omenie nu se lasă pălmuit." Iubirea de patrie nu s'a stins în pieptul lui. „Iubirea de patrie" – spune el – „patimă cinstită." Şi

iarăşi: „Cine pentru patria lui grăieşte, oricât ar grăi, puțin se socoteşte." Nici de rudenia de sânge şi de cea spirituală nu s'a putut lepăda. Că deşi el ştie că: „Noi oamenii toți o rudenie sântem, că toți dintr'un neam ne tragem," nu poate să nu recunoască faptul firesc că: „Mai aproape e cămaşa decât haina…"

Limbă, cultură, tradiție, temperament, mentalitate şi-au lăsat, totdeauna, urmele lor în trăirea adevărului evanghelic absolut. Întâmpinarea sufletului omenesc cu învățătura evanghelică - aşa cum o predă Biserica - a născut omenia. Omenia este rezultatul trăirii Româneşti a Adevărului Evangheliei.

RĂNILE PĂCATELOR ŞI FRUMUSEȚEA CEA DINTÂI

V

Omenia nu este expresia unei condiții umane a cărei cea mai înaltă treaptă ar indica-o cunoscutul vers al lui Terentius: „Homo sum: humani nihil a me alienum puto," iară cea mai joasă ar arăta-o spusa: „Gură de om, gură de câne: cere pâne." Omenia nu e logodită cu acel homo humanissimus al lui Cicero. Ea nu tinde neapărat spre acea demnitate pe care Pascal o subscrie omului: „Toată demnitatea omului constă în gândire." /Pensées/ Căci toate aceste înălțări pot fi rezultate fireşti ale condiției umane date. Omenia însă trădează setea după altă condiție umană. Cu toate că-i supus locului şi timpului, omul de omenie însetează după o stare de splendoare, după o măreție inițială, după „frumusețea cea dintâi" cu care fusese el împodobit. Conştient de faptul că poartă „ranele păcatelor," el ştie că este, totuşi, „chipul slavei lui Dumnezeu celei negrăite."

Setea după această „frumusețe" inițială îl mână pe om pe anumite căi. Care sânt acestea? Sânt cele indicate de învățătura evanghelică. Adevărul Evangheliei este însă absolut. Trăirea lui de către oameni fiind fapt istoric, poartă urmele condiționării. Sămânța învățăturii a căzut pe terenuri felurite. Limbă, cultură, tradiție, temperament, mentalitate şi-au lăsat, totdeauna, urmele lor în trăirea adevărului evanghelic absolut. Întâmpinarea sufletului omenesc cu învățătura evanghelică – aşa cum o predă Biserica – a născut omenia. Omenia este rezultatul trăirii Româneşti a adevărului evangheliei.

Dumnezeu singur ştie câți sfinți bărbați și câte sfinte femei au binecuvântat cu viața lor pământul Românesc – pământ care a cunoscut adevărul creştin înaintea tuturor vecinilor lui de astăzi. Căci poporul Românesc a fost încreştinat înaintea Ruşilor, a Bulgarilor, a Sârbilor, a Ungurilor, a Cehilor, a Polonezilor.

OMENIE ȘI SFINȚENIE

VI

Omenia nu este sfințenie. Omenia constituie însă climatul cel mai prielnic pentru înlesnirea pasului spre suprema treaptă la care cheamă învățătura lui Hristos: „Fiți dar voi desăvârşiți, precum Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârşit este.” /Matthéi V, 48/ Poporul Român are despre sfințenie o idee atât de înaltă, că niciodată nu a îndrăznit să treacă pe vreunul din ai săi în catalogul sfinților, adică în rândul acelora care prin desăvârşirea vieții lor s’au unit cu Dumnezeu. Până la anul 1855 – după obținerea autocefaliei – Românii n’au îndrăznit să facă un astfel de pas.

Lipsa canonizărilor nu însemnează lipsa sfințeniei pe pământul Românesc. (Pe la mijlocul veacului al XVIII-lea, de pildă, în vremea în care tânărul Pláton Velicicovski – marele Stareț Paísie de mai târziu – se afla în schitul Trăisteni din Țara Muntenească, trăia acolo un sfânt călugăr valah, Gheórghie cu numele, „prietenul vrăbiilor.” Vrăbiile îl aşteptau totdeauna la uşa chiliei şi, aşezându-se pe umerii şi pe brațele lui, îl însoțeau până la uşa bisericii. Aici aşteptau sfârşitul slujbei, ca apoi, la fel, să-l petreacă până la chilie. Şi săvârşindu-se sfântul călugăr şi fiind purtat la groapă, s’au aruncat vrăbiile în mormânt, tăvălindu-se de durere. Şi nu puteau arunca pământul în groapă din pricina vrăbiilor surori.) Dumnezeu singur ştie câți sfinți bărbați şi câte sfinte femei au binecuvântat cu viața lor pământul Românesc – pământ care a cunoscut adevărul creştin înaintea tuturor vecinilor lui de astăzi. Căci poporul Românesc a fost încreştinat înaintea Ruşilor, a Bulgarilor, a Sârbilor, a Ungurilor, a Cehilor, a Polonezilor.

Apocalipsa Sfântului Ioánn ne înfățişează defilarea neamurilor pământului în cerească cetate luminată de slava lui Dumnezeu: „Şi vor aduce slava şi cinstea neamurilor întru dânsa.” /XXI, 26/ Prin „slava şi cinstea” neamurilor se înțelege aici specificul şi unicul popoarelor.
Fi-va, acum, neamul nostru Românesc ruşinat, înaintea tronului Mielului, în ziua supremului examen? La această întrebare, nimeni dintre muritori nu e îndreptățit a da un răspuns.

COLOFON

redactor/ Radu Hagiu
ediție ingrijită de/ Ionuț Gurgu
ilustrații/ Valeriu Pantilimon
layout/ Atelieruldegrafică.ro
tipar/ Tir Investments

Editura Predania
CP 67, OP 13 București
www.predania.ro

Carte apărută cu
sprijinul Asociației Române
pentru Transporturi
Rutiere Internaționale
www.artri.ro